

Novellamesék

A kis kondás

23. Egyszer vót, hol nem vót, vót egyszer egy kondás bácsi. Vót ennek egy fia. Eljárt már a disznócskával. Az öreg má igen öreg vót, beteg. Mondja neki:

– Ide figyelj, fiam, érzem, hogy meghalok, de igen vigyázz az anyadisznóra! – nekik is vót. – Mer – azt mondja – ez még neked nagy szerencsét hozhat, hát vigyázz rá, el ne veszítsd!

Az ember a falnak fordult, meghalt. Ahogy illik. Eltemették. A kis kondás kimegy a disznóólba. Hát az öreg disznócskának meg is lett a kis malackája. Ez mind a három – három malacka vót – aranszörű malac vót. Gyönyörűek vótak. Vót a kis kondásnak egy kis furulyája, ű oszt fújta, a három malac meg úgy táncolt rája. Hogy-hogynem, a királykisasszony is arra kocsikázott. Látta, hogy a három malac milyen szépen táncol. Megálíja ja kocsist, leszáll, odamegy a kis kondáshoz.

– Te kis kondás, de szépen táncolnak neked ezek a malacok! Mennyiért adod el nekem, miért?

– Felséges királykisasszony, én se pénzért, semmiért nem adom, de ha felemeli térgyig a ruháját, odadom. Egyet.

– Hm. Pillanat! – azt mondja a királykisasszony.

Fölemelte a térgyig a ruháját. Hát az egyik térgyin vót a Nap, a másikon a Hold – ilyen anyajegy. Odadta a malacot, hazamegyen.

– Fiam, hol az egy malac?

– Jaj, anyám – azt mondja –, elvitte a farkas, de majd megfizet érte!

– Hm, apádtól hanyat elvitt, mégse fizetett meg neki.

– Nekem megfog!

Másnap kihajtsa a kettőt; nohát mikor megfújja ja kis furulyáját, azok oszt táncoltak. De úgy, hogy még olyat ő se látott. A királykisasszonyé ott ordított az ólba. Megyen le:

– Te kis kondás, hát add nekem a malackát – azt mondja –, mennyiért adod el, hát oly szépen táncol! Az enyém meg nem.

– Felséges királykisasszony, se pénzért, semmiért nem adom, ha púpig fölemeli a ruháját, odadom.

Hm, szétnéz a királykisasszony: nincs senki. Fölemelte. Jaj, mit látott a kis kondás! Aranször vót neki rajta. Odadta. Hazamegyen mán csak az eggyel.

– Fiam, hol a malac?

– Jaj, édesanyám, elvitte a farkas, de majd megfizet érte!

– Hm, hm, soha! Apádtól mennyit elvitt, nem fizetett meg neki.

– Nekem fog.

Harmadnap kihajtsa ja azt az egyet; nohát az aztán olyan táncot tett, hogy a királykisasszony majd mebolondult, mikor meglátta az ablakból. Le a kocsiba, kil

– Kis kondás, hogy adod el nekem azt a malacot?

– Felséges királykisasszony, se pénzért, semmiért, de ha nyakába fölemeli a ruháját, odadom!

Fölemelte: hát az egyik mellyén vót a Hajnalszallag, a másik mellyén a Vacsoraszallag. Odadta, elment. Hazamegyen, nincs malac.

– Elvitte, anyám, a farkas!

– Jaj, jaj, fiam, mi lesz velünk?

– Ne féljen, édesanyám, megyek dógozni, majd csak megéljünk valahogy!

Úgy is vót, a kis kondásból nem kondás lett osztán, hanem egy jó munkás gyerek. Hítták is ide-oda, megéltek. No de az idő telik, a kondásból bizony deli legény lett, a királykisasszony meg eladója lett. Hát hallják egyszer, az országra kihirdetik, hogy aki megmondja, hogy milyen jelek vannak a királykisasszonyon, annak adják feleségül. Na, mentek oszt a király udvarába királyfiak, bárók, grófok, válogatott cigánlegények, de bizon senki nem tudta megmondani, hogy milyen jegy van a királykisasszonyon.

– Eh – azt mondja a kis kondás –, elmegyek én is!

El is ment. Hát a királykisasszony rögtön megismerte. Huhú, ez meg tudja a tippet! Szólt a szolgájának:

– Egy zsák aranyat tóts neki, hogy menjen haza, itt az udvarba nem lehet tovább!

Megtölti a zsák aranyat; hát nem olyan búzászsák, hogy száz kiló, százhusz kiló búza megyen benne, hát ugye meg vót az határozva, hogy milyen. De bizony a kis kondás alig bírta hazavinni az aranyat. Az ajtóba majdnem összeesett.

– Mi van, édes fiam? Mit cipelsz?

– Na édesanyám – azt mondja –, hát nem megmondtam magának, hogy a farkas megfizet a malacokért. Most má megfizetett!

Vett a fiú szép ruhát, beötözködött, és megsüttetett az anyjával egy nagy kappant, legyen kaja, ment az udvarba. Meg se ismerték, hogy az a kis kondás. Ahogy ment, mendegélt, tanálkozik egy sánta kiséggel.

– Hova, egerke? – azt mondja.

– Hova mennék? Majd meghalok éhen – azt mondja –, mán egy hete nem ettem! Sánta vagyok, nem tudom megszerezni.

– No, majd én adok neked.

Adott a kappanból, jól tartotta.

– Ide figyelj – azt mondja –, ne engedj el engem, vígy magaddal, hátha hasznomat veszed még!

– Jól van, gyere! – betette a szűre ujjába a kis kondás. – Mehetünk!

Megint lelt két bogarat, azokat is a másikba tette, oszt ment. Hát bement a király udvarába. Hát ezek a nagyurak mind külön ültek, nem nagyon törődtek velek. Meg egy zsidó ott vót. Hát a zsidó mellé került. Nagy szakállas.

– Hát te minek gyüttél? – azt mondja a zsidónak.

– Hát minek gyüttem: a számat tátani. El akarom venni a királykisasszont!

– Hühüm, én is azér – azt mondja.

– No, akkor ülünk együtt!

No persze, akik mondták oszt a tanálót, hogy mi van a, milyen jegy van a királykisasszonyon, aki nem tudta, mehetett haza. Nem látták tovább vendégül. Hát kérem szépen, rákerül a zsidóra meg a kis kondásra is a mondás. Hát oszt feláll a kis kondás, a zsidó is feláll.

– No – azt mondja a király –, mi van a jobb térgyén meg a balján; egyik, másik térgyén?

Hm, a zsidó nem szól semmit.

– No, mondjad! – azt mondja neki a kis kondás.

De bizony nem tudott mondani semmit.

– A királykisasszonnak az egyik térgyén van a Nap, a másikon a Hold!

Megnézik: jó.

– Hogy a rossz üssön ki, te kis kondás – mondja –, hát pont az én számbul vetted ki! Én akartam ezt mondani!

– Akkor mondja tovább! – azt mondja.

De bizony a zsidó nem tudott tovább mondani semmit.

– Hm, ide figyelj – azt mondja –, én mondjam meg?

– Majd én megmondom! – azt mondja a zsidó.

Szól a gong: mondani kell. A zsidó nem tudta. A kis kondás mondja, hogy az izéjén aranyször van.

– Hogy a rossz üssön ki – azt mondja –, most akartam éppen mondani!

– Hát akkor mondja tovább!

De a zsidó megint nem tudta. Megint szól a gong, mondani kell. A kis kondás mondja, hogy egyik mellyén a Vacsoracsillag, a másikon a Hajnalcsillag.

– Hogy a rossz üssön ki – azt mondja –, hát ezt akartam én is mondani!

De hát nem tudta. No de mostan a zsidót szerették vóna, mer igen gazdag vót. Hát egy kis kondás meg csak egy kis kondás. Hiába, ha nem tudta, hát azt mondta oszt a király, hogy csinálnak egy nagy ágyat, osztán három éccaka a királykisasszony a két férfivel alszik. Akihez három reggel odafordulva alszik, azé lesz a lejány.

Megcsinálták az ágyat be a kamarába, lefeküdtek aludni. Egy őrt meg az ablakba tettek, hogy az nézze, hogy mi van. Hát úgy is vót, lefeküdnek, aludnak. A királykisasszony odafordul a zsidóhoz. De bizony a zsidó olyanokat prüszkolt, ásított, köhögött, eh, átfordult a más oldalára, a kis kondással összeölelkezve

aludt reggelig. Reggel a szolga jelenti, hogy a kis kondással összeölelkezve aludt. Hm, megint csak nem tetszett a királynak. Mondja a zsidónak, hogy:

– Ide figyelj – azt mondja –, há mi lesz így?

– Majd – azt mondja – most elintézem én őt!

Lefeküdnek este megint, hát mán a királykisasszony megint őhozzá bújt. Aludt. Vagy fordult a zsidóhoz. Hát ott búsul a fiúcska. Azt mondja neki a sánta egér:

– Mit búsulsz, édes gazdám? Sose búsulj! Van nálad egy csöpp paprika meg só?

– Bizony van.

– Paprikázd csak be a farkam!

Bepaprikázza, beborsolja; az egere odamegy, oszt addig húzgálta az orra alatt, míg a zsidó elkezdett prüszkólni, meg még brüözlni is.

– Hogy a rossz üssön ki, te zsidó – azt mondja –, mán megint összemajszolod itt magadat nekem!

A kis kondáshoz fordult a királykisasszony, reggelig átölelve aludtak. Jelenti a királynak a szolga, hogy megint a kis kondással feküdt. Hm, no még egy éccaka van. Lefeküdnek megint, az eger ugyanazt megcsinálta. Harmadik reggel is a kis kondással aludt a királykisasszony, hozzáfordulva.

– No, zsidó – reggel –, ha nem álltad meg a helyedet, hazal Kis kondás, a jányom a tied, de csak egy feltétellel: itt van ez a három vadnyúl; eztet kiviszed, oszt meglegetteted, és este szépen behozod, mert ha nem, akkor karóba lesz húzva a fejed!

Hát odadta egy kosárba ja a három nyulat, kiment, a temető alatt ott vót a legdúsabb fű. De ahogy kimegyen, elengedi a három nyulat, azok úgy elszaladtak, hogy hírét se látta a kis kondás a három nyúlnak. „No, most mán – azt mondja –, nekem annyit! Karóba leszek húzatva, legszörnyűbb halállal.” Mondja ja a fiú magába: „Na, elmegyek az apám sírjához, legalább, azt mondja, megmondom neki, hogy mán én is ide gyüvök hozzá.” Hát el is ment. Elsírja magát a fiú. Egyszer megszólal egy akkori emberke a hasadékból, mint egy babszem:

– Hát – azt mondja – te ki vagy? – azt mondja.

– Ne törődj vele, nesze, itt van ez a síp, fúj bele!

Fogja a kis kondás a sípot, belefúj: a három nyúl gyün vissza, ott fekszik mellette, mint három bárány. Igen ám, a király meg a királyné meg a jánya nézték, hogy: no, a nyúl hol van? Mit látnak: Istenem, ott legel mellette, a kondás mellett.

– Hó – azt mondja a király –, itt mán baj lesz! – azt mondja. – Oda kell adni neki a jánt.

– Áh – azt mondja a vén királyné –, dehogy adom! Ha én elmegyek, elhozom tőle.

Felöltözött zsidó asszonynak, kiment.

– Hej, te kis kondás – azt mondja –, de szépen legelnek ezek a nyúlaid! Menynyiért adod nekem?

– Ide figyeljen, jó öreganyám, én se pénzért, semmiért nem adom, de itt meg hagyja magát tekerni a sír mellett, rögtön odadom!

Huhu, egyet gondolt a királyné: kutya iskoláját neki, hát itt úgyse tudja meg senki... Lefeküdt, oszt elvégezték. Odadja neki a kis kondás a három nyulat, és a királyné – hát a királynő vót a vén zsidóasszon – megindul, oszt viszi nagy örömmel. Ahogy a kapun lépne be – de a temetőtől oda lehetett látni a király palotája elibe, belefúj a sípjába: a három nyúl kiugrik, vissza! Ott legelnek a fiú mellett. Bemenyen, azt mondja az urához:

– Hát a' nem adja el semmiért – azt mondja.

– No, ha nem adja, hát akkor – azt mondja a jány –, majd elmegyek, elhozom én!

Kiment a jány, az meg cigányasszonnak ötözött fel. Mondja oszt neki, hogy:

– Te kis kondás – azt mondja –, de szépen legelnek ezek a három nyúlacsák! MÉR adod el nekem eztet?

– Hát – azt mondja – nem bánom én, öreganyám, én se pénzért, semmiért nem adom, de ha itt megsz a munkám, akkor odadom.

Hej, a királykisasszony hát úgy is, ha félrebb. No, mikor megismeri, hogy aranyször van, no, adott oszt őneki! Odadja neki a három nyulat, megyen haza vele. Mikor a kapuba ér, belefúj a sípjába: ki a három nyúl vissza.

– Jaj, édesapám, nem hagyja el semmiért! – azt mondja.

– Hej, de ügyetlenek vagytok tik asszonyok! – azt mondja.

Fogta, a király felöltözött zsidó kereskedőnek. Felül egy rossz gebére. Megy ki.

– Te kis kondás – azt mondja –, de szépen legelnek ezek a nyúlacsák, add el nekem! – azt mondja.

Végigné a kis kondás az emberen is, meg a lovon is. Fölcsillan a szeme:

– Tudja mit, öregapám – azt mondja –, én se pénzért, semmiért nem adom, de ha itt ennek a szürkének behajint, odadom!

Az öreg király ugye mán: „Az anyja úristállát, hát akkor se lesz övé a jányom!” Szegény szürke, két szemére vak vót, de még akkor is szikrázott a szeme! Odadta neki, belefúj a sípjába, a nyúl kiugrik. Akkor eljön az este, a kis kondás kosarába teszi a három nyulat, hazavitte.

– Felséges király uram – azt mondja –, itt van, megőriztem. Most mán enyém a jány?

– Még most se – azt mondja. – Már én a városban összeszedtem, ami vászon van. Abbúl csináltattam egy zsákot. Kílogatom a város kapujára, te alá fogol ülni. Ha reggelre telebeszed, tied a jányom, ha nem, akkor karóba leszel húzva!

A királyi parancsra nem lehet áment mondani, hogy nem úgy van; ott vót mán ahogy mondta, minden zsák kész vót, aláült a kis kondás. De a zsáknak a más ódalára meg a király, a királyné meg a jány, hogy mit fog belebeszélni. Hát mit tudna beszélni az ember: elmondta az élete sorsát. Azt is hogy:

– Gyütt a királyné, mintha meg nem ismertem vóna. Mondja nekem: „Te kis kondás, de szépen legelnek ezek a nyulak!” Én meg azt mondtam neki, mintha meg nem ismertem vóna: „Se pénzért, semmiért nem adom, de ha itt meg hagyja magát jakkintani, akkor odadom”. Megtörtént. Belefűttam a sípomba, a kapuból

visszagyűtt a nyúl. Gyűtt a királykisasszony: megismertem én őt! Hát még mikor az aranyszöriről meg pláne. Őneki is megtörtént! – azt mondja. – Elvitte a nyulat. Vagyis hazavitte. Mikor a kapun ment vóna be, belefűjok a sípomba, oszt a nyúl visszagyűtt. Legelnek, legeltek. Hát egyszer látom, hogy gyűn egy vén zsidó egy rossz szürke gebén. Hát nézem jobban: mikor hozzám ér, hát a király vót. Mondja nekem: „Te kis kondás, de szépen legelnek ezek a nyulak, miért adod el nekem?” Mondom neki: „Kedves öregapám, én se pénzért, se semmiért...”

– Állj meg, fiam, tele van a zsák! Egy szó se fér bele többet!

Övé lett a jány. Evvel vót oszt vége.

Rigócsőr királyfi

24. Egyszer vót, hol nem vót, vót egyszer egy király. Annak vót egy lánya. Ez a lány nagyon kikapós lán vót, szeretett mindenki kigúnyolni. Közbe az apja kihirdette – elérte a tizennyolc évet: férjhez adja. Hát kapós vót ugye, egy királykisasszon. Mentek oda királyfik, bárók, hercegek, grófok, sőt válogatott cigánlegények, ment a mulatás, satöbbi. A lány osztán ment mustrát tartani, hogy hát hogy néznek ki a vőlegényjelöltek. Mindegyikre mondott valamit: ez sovány, ez kövér, ez ilyen, ez olyan, amolylan... Hát akire ezt mondta, az má szépen mehetett is haza. Vót egy nagyon gazdag királyfi, hát annak egy kicsit jó nagy orra vót.

– Hej – azt mondja a ján –, ez meg oly, mint a rigócsőr királyfi, akkora orra van, mint egy rigónak!

Felállt a királyfi, elment haza. Mindenki elment. Azt mondja az öreg király a jányának:

– Ide figyelj, lányom, amiér mindenkit kigúnyolsz, vedd tudomásul aztat, hogy a legelső kódús, aki énekelni fog az ablakom alatt, annak adlak hozzá!

Hű, a ján megszeppent, mert tudta, hogy az apja, amit megmond, azt nem másítja meg. Eltel egy nap, eltel két nap, egy pár nap eltel, semmi. Igen ám, egy hát múlva egy este reszketős hangon énekel egy kódús. Mondja a király:

– Híjjátok be!

Bemegy a kódús reszketős lábakkal:

– Tessék, folséges királyom, itt vagyok – azt mondja.

– No, ide figyelj – azt mondja –, ha te eljöttel, most meg is nősítelek. Itt van a jányom, hozzád adom feleségül! Kinevetett mindenkit – azt mondja. – Bánj vele úgy, ahogy – azt mondja – egy ember bánhat egy asszonnyal. De mivel – azt mondja – egy kódús nem lakhat a királyi palotába, szedjétek magatokat, oszt indíjjatok, nincs kiút!

Jaj, sírt a jány, zokogott. De menni kellett.

– Na, gyere, kedves feleségem! – mondja neki a kódús.
Elköszöntek a királytól, oszt mentek. Hát mennek, mendegelnék úgye, mer a kódús nem ebbe a városba lakott. Ahogy mennek, gyönyörű nagy tábla mezők. Dógoznak a népek, minden.

– Hej – azt mondja –, de szép kerek mező, gazdag is! Ugyan, ez kié?

Mondja a kódús:

– Hát kié vóna, mint a Rigócsőr királyfié! Ha hozzá mentel vóna, ez a nagy mező a tied vóna!

– Hm, hiszen ha lehetne még most – azt mondja –, hozzámennék azonnyomba.

– Persze! – azt mondja. – Én nem vagyok jó? Gyerünk!

Hát mentek. Mentek egy nagy erdőn keresztül; gyönyörű fák, minden, tele vadállatokkal. Megint megkérdezi a királykisasszon, hogy:

– Kerek erdő vajon kié?

– Hát kié vóna – azt mondja ja kódús –, mint a Rigócsőr királyfié! Ez az erdő a tied vóna, hogy ha hozzámentél vóna.

– Hm, ha még lehetne most...

– Hogyne! Mán én nem hagylak el! – azt mondja a kódús. – Gyerünk! Hát elérnek egy városba.

– Jaj, de szép nagy város! Ugyan kié?

– Hát kié vóna? Ez is a Rigócsőr királyfié!

– Jaj, jaj, jaj – azt mondja –, lehetne, még hozzámennék azonnyomba.

– Hozzá: majd oda, ne!

Mennek egy rossz kunyhóhoz, de majd összeszakadt, olyan vót.

– Hát ez a kunyhó kié?

– Kié? A tied meg az enyém! Bújj be!

A kódús még a farára is leggyintett, hogy befele. Bementek.

– Na, ott van a szobád, én meg itt fekszek majd az ajtóba – azt mondja a kódús –, nekem itt is jó.

Hát egy rossz díkhóra feküdt a királykisasszon. Álmatlanul, nem hunyta le az egész éccaka a szemét, nem tudott aludni. Hát megvirradt. Azt mondja oszt a kódús neki reggel:

– Ide figyelj, enni is kell valamit! Hát nekem nem csak itt fogol henyélni. Bemégy a városba, oszt méggy kéregetni! De tudod mit – azt mondja –, úgy tudom, hogy ma van Rigócsőr királyfinak a lakodalma. Bemégy, mer a lakodalomba legtöbbet lehet kapni. Nem kell neked mást vinni, a ruhádon varrsz két nagy zsebet, a szoknyádon, két csuprot beleteszel, telehozod, oszt az egyik tied, a másik az enyim, azt fogjuk enni.

Ki vót adva a parancs. A kódús elment. Hát ténleg nagy zenebona hallatszott ki a városból. Felöltözött a királykisasszon, de hogy meg ne ismerjék, még elcsúfította magát, elkente, nehogy megismerje valaki, hogy oly királykisasszon, oszt

kódúlni megyen. Hát beállt a sokaság közé. Hát ténleg ott vót a lagzi. Gyűtment a nép, süttek-főztek, hát ezek a szógák meg milyenek vótak, hát a szegény csóróknak is adogattak. A királykisasszonnak úgy megtömték oly egy-kettőre a két csuprot, hogy mán menni kellett vóna haza, vinni az ennivalót, dehát szeretett báméskodni ő is.

Hát vesztére tettel! Mer ahogy ottan báméskodik, hogy-hogynem, gyün Rigócsőr királyfi, húzza a zenész, táncol, mint az ítélet, elkapta ja királykisasszont – hát ő azt tudta, hogy az kódusjány –, megforgatta. „Hej, az apád mindenit, gondolja magába a királykisasszon, ha te tudol táncolni, én még jobban!” Nagy csárdásba belevágtak. Úgy jártak, forogtak, hogy mindenki őket bámulta. Igen ám, de a nagy forgásba mi történt: a kaja kiment a csuprokból, még el is esett a királykisasszon, a csupor is összetört.

– Ajjajaj, mi lesz velem?!

– Hát mi vóna? – azt mondja Rigócsőr királyfi.

Felkapta az ölébe, oszt vitte magával. Kiabált, sikoltozott, nem tudott mit tenni. Bevitte a palotába, szolt a szolgáknak:

– Fürdőbe vele!

Megfürösztötték, bekenték szagosítókkal, bevezette Rigócsőr királyfi a nagyszobába. Hát mit lát, mit nem: az apját, az anyját, meg az összes díszes társaságot.

– Na – azt mondja Rigócsőr királyfi –, ezt csak én tettem, én vótam a kódús! De miért olyan kevély vótál, ez azért vót megbüntetve.

Meg is esküdtek. Ő vót a menyasszon. Még most is élnek, ha meg nem haltak. Hát ha meg a lagziba mink is ott lettünk vóna, biztos, hogy jót mulattunk vóna.

A só

25. Egyszer vót, hol nem vót, vót egy király. Annak vót három gyönyörűszép lánya. Mondja egyszer a király:

– Édes jányaim, most én elmegyek messzire. De mindenkinek hozok ajándékot. De úgy hozom az ajándékot, ahogy ti megmondjátok, hogy hogy szerettek engem. Azt mondja a legnagyobb:

– Édesapám, én úgy szeretem magát, mint a galamb a tiszta búzát!

– Jól van, jányom – azt mondja –, jól feleltel.

Mondja középsőnek:

– No, és te hogy szereted?

– Édesapám, mint a szép jány a szép ruhát!

– Ez igen, jányom! Ez is tetszik nekem! No, legkisebb, most te mondd, te vagy a soron: te hogy szeretsz engem?

– Édesapám, én úgy szeretem magát, mint a sót az emberek!

– Micsoda? – felhorkan a király. – Hát te engemet annyiba nézel, hogy csak annyiba szeretsz, mint a sót? Na, kifelé a házból! Kifelé a városból!

Elúzte a jányát. Szegény királykisasszon hát most micsináljon. Elment az erdőbe, oszt ott éldegélt. Na, jól van, valameddig éldegeélt ő, mer vót málna, szeder, szedegette, nyalogatta. Écskára egy nagy odúba, faodúba mindig behúzódot. Mert félt azért kint aludni – hát a lángyerekek hogyne félt vóna. Egyszer nagy ricsajt hall a királykisasszon az erdőbe. Kutyaugatás, kürtszó, lövöldözés, „hajrá-hajrá!”... Hát mi ez? Hát bizony ő megijedt. Elszaladt, be az odúba.

Hát a szomszéd királyfi vészszót tartott. És az vót ez a nagy felhajtás. Meghúzódot igen jól, és figyel. De bizony a kutya is gyűttek! Gyűttek ott még az emberek is. Hogy-hogynem, a királyfi is arra gyűtt, és meglátta a porba, hogy ott nem meztábas nyom van, hanem nagyon finom kis cipő lábnyomok. Hm, odament.

– Halló – azt mondja a tucskónál –, van itt valaki?

Juj, a királykisasszon reszgett, de nem mert szólni. Megint odaszól:

– Van itt valaki, mer belőnk!

Püff, belőtt egy nyilat. Ne az odú nagy vót, a királykisasszont nem érte.

– Há, nincs itt semmi! De a nyom hogy vezet be?

Ahogy ott néz a királyfi jobbról-balról, hát, ember, meglátta a cipőlábnyomokat... nem csak a nyomokat, a cipőt is, meg a lábakat is. No, azt mondja, csinált egy kampót, beleakasztotta.

Jaj, sikolt a királykisasszon. Mer húzta kifelé lábon fogva.

– Hát én vagyok – azt mondja.

– Hát te mit keresel itt? – azt mondja a királykisasszonynak.

Hát mit: elmondta a történet. Hogy a sót mondta, hogy úgy szereti az apját, mint az emberek a sót. Hm, megmosolyog a királyfi.

– Ne búsulj, jányom! – azt mondja. – Gyere velem – azt mondja –, nem lesz, ne félj semmi bántódásod! Majd én megvédlek téged! És – azt mondja – ha elgyűssz hozzám, feleségen leszel!

Hm, mondja a királykisasszon, hogy még ő fiatal, de hát az idő eljár, beleegyezett. Hazamentek a vadászatra, és tartottak egy jó estét. A királyfi elmondta az apjának, hogy hogy járt a jány, bevitte a jánkát is, ne. Mondja oszt neki, hát azt mondja:

– Majd apádat én megvédem! Addig te itt leszel csendbe!

Úgy is vót. Hát olyan jó szomszédkirályság vót ez az egész. Mondja a király:

– Gyere, aranyos testvér – azt mondja –, oszt mulassunk egyet!

Mulattak. Mulatás után felhívták a vacsorát, esznek. Igen ám, a lánnak, a királylánnak az apja nem tud a dögöt. De mán a fiúnak az apja ő rendezte így. Az ő ételjébe egy pici sót se tettek. Eszi, eszi a király az első fogást, a levest. Nem szól semmit. Eszi a másodikat, csóválja a fejét – akkor se szól semmit. Gyün a harmadik fogás: akkor se szól semmit. Azt mondja egyszer, megcsóválja a fejét:

– Hallod-e, komám – azt mondja –, ellától itt minden jól enni-innivalóval – azt mondja. – Hát a ti konyhátokon nincs egy csöpp sót?

Mondja a király, a fiúnak az apja:

– Nincs – azt mondja. – Hát minek a? Az nem jól

– Hát így meg nem ér semmit az étel!

– Hm – hát azt mondja a király –, te sóval szoktad enni? Te nem szereted!

– Jaj – azt mondja –, hát a sótól – azt mondja – az ételre mást mit kívánsz?

Gondolkozik, gondolkozik...

– Igazad van – azt mondja –, a sótól nincs jobb a világon!

– No, édes testvér – azt mondja –, a jányodat mér zavartad el? Azért – azt mondja –, mert azt mondta, hogy úgy szeret téged, mint a sót. Hát te akkor mért szereted a sót?

Belátta a király a tévedését. Feltárul az ajtó, begyün a jánya.

– Aranyos jányom, csakhogy megvagy! – azt mondja. – Igen megbántam minden bűnömet!

Összeadta őket boldogan, ma is élnek, ha meg nem haltak.

Hű majom és a huszárja

26. Egyszer vót, hol nem volt, vót egyszer egy király. Nagyon jól éltek, nem vót ott semmi baj, de egyszer ellenség tört a király birodalmára. És bizony úgy megtámadták a királyt, hogy a királynak futni kellett. Mer ha nem futott vóna, bizony az ellenség lenyisszantotta vóna. Oszt menekült, menekült és menekült. Ahogy a menekülés közbe egy erdő mellett hát lát egy várost. Mindjárt odalovagolnak, még az emberei is a királynak, bebocsátást kértek. Hát kinéz az ablakon egy rút idős ember.

– Mit keresel itt, király?

– Uram – azt mondja –, az ellenség mindjárt utolér, adjon menedéket! – azt mondja. – Hogy ne öljenek meg.

– Jól van – azt mondja –, adok, de ennek nagy az ára. Neked van három jányod; a három jányból az egyik az enyém. Így megmenekedel.

A király ráállt. Haj, csúnya, nem kell az egy jánynak se! Bement a király. Alig záródik be a kapu, az ellenség megjelent. Kiabálnak:

– Ratabán, add ki a királyt!

Ratabánnak hitták a váruat.

– Hehe! – Az meg kinevet, hogy: – Mit akartok? – azt mondja. – Gyertek be!

De hát persze hogy nehéz, nem oly könnyű vót bejutni egy várba. Nem tudtak bemenni. No ha nem tudtak: vágták a fát ki, létrát ácsoltak, csináltak, hogy megmásszák a várat.

– Hűj – azt mondja a király –, Ratabán, hát má itten végünk!

– Ne féljenek semmit! – azt mondja. – A jány az enyém!

– Úgy van.

Hát bizon mán az ellenség nagy erővel vót, mán úgy állt, hogy beveszik a várat. Ratabán bement az egyik szobába, egy zongora ott vót, végigzongorázta a billentyűjét.

– No most, király, nézz ki az ablakon!

Kinéz az ablakon: jaj, jaj, rettentő dolgot látott! A rengeteg oroszán – ők nem tudták, hogy honnan termettek oda – az ellenséget lovastúl nyúzta, szaggatta, cibálta – egy óra múlva ott má élőlény nem maradt. Aki el nem tudott menekülni. Kimegy Ratabán a bástya tetejére, belefúj a sípjába: az oroszánok szépen behúzódnak.

– No, király, látod – azt mondja –, megmentettelek, most mán megyünk, majd a jányodat elhozzuk!

Hát az történt, hogy a vár alatt, minden szoba alatt vót egy szoba, és minden szobába egy oroszán rejtőzött. Ő azt a billentyűt meglökdöste, az ajtó felrúgult, az oroszánok kimentek. Hát oszt amint kimentek, aki ott vót, annak kegyelem nem vót. Negyven oroszán – az rettentő sok! – csinált az ellenségbe olyan pusztítást, hogy még olyat a király sose látott. Meggyőződtek róla, hogy itt mán senki se maradt életbe. Elmentek a király városába, várába. Oszt örültek a lányok, hogy megjött az apjuk. Mondja nekik az apjuk.

– Megjöttem, jányok! De itt van ez az ember: ehhez kell valamelyiteknek feleségül menni! Mert csak így mentett meg.

No, a nagyobb: ő nem. A középső megint nem. Hát a legkisebb oszt azt mondta:

– Édesapám, majd én elmegyek! Megmentem én mán. Ha maga megmentett bennünket, én meg feláldozom magamat.

Kézen fogta Ratabánt, és elmentek. Jaj, a király sírt, zokogott, szerette igen a kisjányát, de hát nem tudott mit tenni. Királyi szavát adta, meg kellett ennek történni. A király osztén kihirdette az országba: bárki megvédi, kiszabadítsa a jányát a fogságból, annak adja feleségül s fele királyságát.

Vótak oszt jelentkezők. De mit csináltak ezek: semmi mást. Ratabánnál kizárták az oroszánt. Ha mentek erős felfegyverzetten, annál többet engedett ki vagy kiengedte az egészet. Na, ott oszt nem vót irgalom! Az oroszánok mindenkit legyőztek, mindenkor.

Hát má jelentkező se nagyon vót. Bizony Ratabánhó meg nem akart a jány hozzámenni. Elment ő hozzá, de ő meg azt mondta, hogy ha nem megy feleségül a ján hozzá, megöli.

Hm, nem tudott a király micsinálni. Egyszer osztán jelentkezik a királynál egy huszár.

– No, felséges királyom, megpróbálom én kiszabadítani a jánt! – azt mondja.

– Jól van, fiam – azt mondja, – Milyen erőt adjak?

– Semmiyent – azt mondja. – Ha százat ad, úgyis végik.

– Igazad van – azt mondja.

Elment oszt a huszár; vót annak egy majmocskája. Jaj, de kedves vót, de ügyes vót. Úgy értett mindent, hogy rettentően. Elment Ratabánnak a várához. Hát látta osztán, hogy mi van ottan. Hát este ért oda, nem tudott micsinálni: hanyatt feküdt. Nézett fel, nézett a kastélyra. Egyszer megnyílt az ablak. Valaki kihajlott az ablakon, de nem ismerte fel. A majom meg elszökött, huhú, mint a villám ment. Hát ahogy menyen, látta oszt a huszár, hogy a falon megyen fel. Azt is látta, hogy ablak ahogy kinyílt, egy kéz kinyúlt, a majmot bevette. Kezdett elszunyólkálni. Egyszer a bajuszát húzgálja valami. Nézi: hát a kis majmocska vót.

– Hát mi van? – azt mondja. – Hol vótál?

A majomnak a szájába vót egy levelke. Írja oszt a level, a' vót ráírva, hogy: „Kedves huszár, ments meg, mer hónap meg kell halmom – azt mondja –, megöl ez a vén Ratabán. Nem megyek feleségül hozzá, és holnapra van kitérve az utolsó idő.”

Hát sajnálta, sajnálta a huszár – micsináljon? A majom meg fogja a kardját, ott ráncigálja, húzogassa. Mihelyt kihúzza a hüvelyből, viszi a majom, húzza. Ahogy vótak az ajtók, oda húzta keresztül.

– Aha, értelek má! – azt mondja. – No – azt mondja –, ne aludjunk!

A rablók, amit meg az ellenség, amit kivágott a sok fát, hogy megmásszák vele a falat, mind ott vótak a földön. Erre oszt a huszár – jó erős ember vót –, a nagy fákat húzta keresztül az ajtó előtt. Felrakta, annyi fája vót, hogy mind a harmincegy ajtót be tudta rakni. A harminckettedikre mán nem jutott egy darab se. A majmot megsimogatta, megveregette, elküldte. Mer mán az oroszánok ordítottak, éhen vótak. És meghasadt a hajnal, virradás kezdődött. A huszár kihúzta a kardját, odaállt az ajtóhoz szúrásra készen. Hát Ratabán nem látott sokat, csak egy embert a lovával.

– Eh – megnyomta a billentyűket mindet. Igen, de hiába nyomta: fával el vót torlaszolta, az oroszánok nem tudtak kiugrálni. Az az egy ugrott vóna ki, de aztat meg leszúrta. Egy csapásra! Akkor osztén vette a gyújtóját, felgyújtotta az egész fát. Égett, ropogott. Ment be az ajtón. Ratabán annyira el vót bizakodva, hogy még be se csukta ja várkaput. Bement, megfogta a nyakát.

– No, most mán véged!

– Haha – azt mondja –, az oroszánok megölnek!

– Na, engem mán nem! – azt mondja.

De akkor az oroszánok bögtek, ordítottak, mer sütte őket a tűz igen. Hát soká nem tartott a viadal, a tűz leégett, az oroszánok megégtek, Ratabánt leszúrta, a lánt karra fogta, megölelte, megcsókolta, karjába fogta, oszt ment. Már ideje is vót, mer a vár összedűlt, ahogy égett. Hazament, az öreg király rettentően megörült.

– Na, fiam, megmentetted, neked adom a jányt!

Azt mondja a ján:

– Úgyse mentem vóna mán én máshoz!

Így osztán összekerültek, egy nagy lakodalmat csaptak, hát még maig is élnek, ha meg nem haltak.

27. Hát ez a Guta még most is emlegetett, mer akit a Guta megüt, azt nem kell még egyszer megütni. Ez egy rettentő erős ember vót. Egyik kis faluba élt. Buzogánya nem nagy vót, csak ötven kiló. És volt egy fejszéje, mivel ötven méterre hajsza pontosan levágott rettentő nagy dolgokat, ötven vót az is. És ő ott uralkodott. A fejére száz arany vót kitűzve, aki ötet vagy elpusztítja, vagy a hatóságának átadja. De nem bírt vele senki. Mindenkit kinyírt. Ő csak egyszer ütött meg valakit, annak má annyi vót.

Hát egyszer beállít hozzá egy pap. Ez a pap nem szószéken prédikált, a csatamezőn. Ezt hitták Herkó páternek. Vót neki egy hatalmas olvasója, a nyakába. Ötven kiló vót az is. Ha ű azt elkezdte maga körül forgatni, hát még a nem tudom mit is kinyírta vele! Hát beállított Gutához, hogy:

– Na testvér, most má elviszlek! Átadlak a hatóságoknak!

– Hm, megteheted – azt mondja. – De hogyan?

– Hát – azt mondja – megkötöm a kezedet – azt mondja –, vezetlek el.

– Mivel?

– Azt majd én megmondom – azt mondja.

Kimentek párbajra.

– No – azt mondja Guta –, állj be a két fa közé!

Herkó páter beállt. Fogta a fejszét: püff! – hajsza pontosan tudott hajítani. Igen ám, de Herkó páter meg az olvasót elkezdte forgatni a nyaka körül. A fejsze nem tévesztett célt, egyenesen ahogy ment, az olvasót elütte, oszt a karomnyi vastagságú fát úgy vágta le, mint egy nádszálat.

– Na – azt mondja Herkó páter –, evvel kötlek meg!

Megcsavarta gúzsna, összekötötte Gutának a kezét.

– Na, Guta – azt mondja –, most mán gyerünk!

Azt mondja:

– Hova?

– Hát be a hatóságokhoz!

Guta egyet csavart rajt: má le is hullt a', szétszakította. Mindenféle hogyhíjátok csináltak, de nem bírtak egymással...

Hát kérem szépen, ugyanabba a faluba vót egy kis borbélyegéd. Rettentő ügyesen dolgozott. Az öreg borbély igen szerette. Ő má nem is dógozott, csak ez a segédje, Bercinek hitták. Vót neki egy gyönyörű szép lánya, Katicának hívták, és ez a Katica szerelmes lett ebbe a borbélyegédbe, Bercibe. Az öreg elkapta őket, mikor szerelmeskedtek. Azt mondta neki:

– Ide figyelj, Péter – felvette a nagy tárcát –, ezt teletömöd arannyal, akkor a tied a jányom a Katica!

De nem engedte el, mert hát egy nagyon szorgalmas és jó mesterember vót. Abba a faluba ott vót a szőlőknek a védőszentjek, Orbánnak hívják ugye, és mikor elgyütt az Orbán névnap estéje, mindig elmentek hozzá, és kértek tőle

segítséget. Ha nem fagyott, teljesítette, de ha elfagyott, nem teljesítette a kérésüket. Hát oszt ez a Guta szerelmes lett egy özvegyasszonba. Nagyon szép asszon vót, a férje elesett a háborúba. Mindég mondta neki az asszony:

– Ide figyelj, Guta, nem lehetünk egymásé, mert egy valami van köztünk! Míg ez köztünk lesz, addig nem leszel az enyém. Meg én se a tied.

Hát Guta el nem tudta képzelni, hogy mi lehet az.

– Jaj, ha ember, annak vége!

És nem tudott Guta rágyünni. Elgyütt az Orbán első estéje. Berci is kiment, a segéd, Orbánhoz imádkozni. Megkérni, hogy segítse őtet Katicához. Mondja Orbánnak, hogy minek ment, és egyszer szölvót adott. Guta is ott vót, ő is kérte. No de a megadás álmukba történt. Hát kérem szépen, Guta azt álmodta, hogy ami köztök van, az asszony és öközötte, az a szakálla. Rettentő nagy szakállá vót. Ha azt eltávolítja, az asszon az övé lesz. Hát ez a kis borbélyegéd is kérte, hogy Katicát lehessen. Azt mondta neki Orbán:

– Tied lesz, hacsak annyi bátorságod lesz, mint egy szúnyognak!

Hm. Azt mondja neki:

– Nekem nem annyi lesz, hanem mint egy oroszlánnak!

– Hm, az nem bátor, az oroszlán. Az csak gyengébbeket támad meg. De a szúnyog a legerősebb embert is megtámadja.

Na, jól van, eltört az éccaka, reggelre gyenge esső permetezett, így hát a kívánsága mindenkinek meg teljesült. Hát bizony még a Berci még az ágyba vót, mán úgy zörögtek az ajtón, hogy csak úgy zuhogtak. Néz ki: hát Guta! Kinyissa az ajtót:

– Mit tetszik kérni?

– Látod – azt mondja – a pofámon ezt a nagy szörv? El tudod távolítani?

– Hogyne tudnám! – azt mondja.

– Na jól van akkor.

Leült Guta ja székre, Berci meg fogta a borotvát. De: hát mán az arcával végzett; a buzogányát meg mellé tette a szék mellé. Ötven kilós vót a buzogánya. Megfogta, azt mondja:

– Ide figyelj – azt mondja –, ha csak annyi vért ejtel ki belőlem, mint egy szúnyog, a buzogánnyal egyből agyonütlek!

Huh, Bercinek akkor jutott eszébe, hogy mit mondott neki a védőszent. Hogy csak annyi bátorsága legyen, mint egy szúnyognak. Nem szölv ő semmit, A tor-kára került, a borotválásra: filétől kezdte, megfogta a borotvát, ahogy bírt, körül a másik filéig! Hőj, Gutának keze-lába járt, ő hátraugrott, ki az ajtón! Hát nem sok zörgetés vót ott, de míg ő ott zörgött, az ajtót rácsukta, el a megyeházára, jelentette, hogy Gutát kinyírta.

Nem hitték el; hát idáig senki nem bírt. Mennek: hát ténleg ott vót. Mán ak-korra kihalt, meghalt. Így osztán vette a mesterének a' arantárcát, száz aranyat kapott, és teletöltötte. Övé vót oszt Katica. Nagy lakodalmat csaptak, még most is élnek, ha meg nem haltak.